

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

שעור מורינו הרב יהודה גנס שליט"א פנחס ס"ח:

[א] מינוי משה ליהושע כמלך וכנשיא הסנהדרין

במדבר (פרק כ"ז, פסוקים ט"ו – כ') "וידבר משה וכו', יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה וכו'. ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, וסמכת את ידך עליו, והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן וכו' ונתת מהודך עליו". ובמדרש רבה (פרשה כ"א, ט"ו) אמרו, "וסמכת את ידך עליו", כמדליק מנר לנר. "ונתת מהודך", כמערה מכלי לכלי.

והדברים צ"ע, דמדליק מנר לנר היינו שלא חסר למשה כלום ממה שנתן, (ע' רש"י במדבר י"א, י"ז), ומערה מכלי לכלי היינו שחסר למשה מה שנתן ליהושע.

ובדברים (פרק ל"א פסוק ז') הביא רש"י את דברי הגמ' (סנהדרין ח.), וז"ל: "כי אתה תבוא את העם הזה" משה אמר לו ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתך ועצתך, אבל הקב"ה אמר ליהושע כי אתה תביא וכו', תביא על כרחם, הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדם, "דָּבָר אחד לדור ולא שני דְּבָרִים לדור". ותמה הגר"ז (חידושי מרן רי"ז הלוי על התורה שם), דהלא ודאי מה שציווה משה את יהושע הוא ברוח הקודש מפי הגבורה ואיך יתכן שיהיה סתירה בין הדברים.

וביאר שם הגר"ז, שמשה היה גם מלך (וכמבואר בגמ' זבחים ק"ב וברמב"ם פ"ו מהלכות בית הבחירה הי"א) וגם נשיא הסנהדרין (וכדאיתא בסנהדרין דף ב'), ובאמת ב' תפקידים הם, וכמבואר ברמב"ם (פכ"ו מסנהדרין), שעל כל אחד מהם נאמר הלאו "ונשיא בעמך לא תאור", וכמו שכתוב "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו", ודרשו חז"ל ששבט אלו ראשי גלויות שרודים את העם במקל (הוא ענין המלכות), ומחוקק הם בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים. וגם במינויו של יהושע היו ב' העניינים, שיהושע היה מלך וכמבואר בכתוב בתחילת יהושע "כל איש אשר ימרה את פיך וכו' יומת", וגם היה נשיא הסנהדרין (ומעביר התורה שבעל פה לישראל, וכמו ששנינו בריש אבות "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" וכו'). וזהו ענין הסמיכה, שאין בסמיכה מינוי מלכות אלא כלשון הכתוב "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו".

ולכן לגבי המלכות נאמר "כי אתה תבוא", דבר אחד לדור וכו', אבל בתור נשיא הסנהדרין "זקנים בדור יהיו עמך", (ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאים ולא אתה), ע"כ תורף דברי הגר"ז.

ולפי דבריו מובנים היטב דברי המדרש כאן, דלענין הסמיכה נאמר כמדליק מנר לנר, שמשה רבינו ע"ה לא חסר מחכמתו במה שהעבירה ליהושע, (וגם לענין המינוי לנשיא הסנהדרין יכלו גם משה וגם יהושע לשמש בתפקיד זה). אולם "ונתת מהודך עליו" הוא ענין המלכות, וכמ"ש בחגיגה (דף ט"ז) "כל המסתכל בג' דברים עיניו כהות, בקשת ובנשיא ובכהנים וכו', בנשיא דכתיב ונתת מהודך עליו, ע"כ, הרי שההוד שהעביר משה ליהושע (פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה) הוא ענין המלכות, ומכיון שדבר אחד לדור ולא שני דברים לדור, על כן הוא כמערה מכלי לכלי.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ב) דוד מלך ישראל כמלך ומעביר שושלת הקבלה

ובסוטה (דף מ.) אמרו: לעולם תהא אימת הציבור עליך, רב נחמן אמר מהכא "ויקם המלך דוד ויעמוד על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי", אם אחי למה עמי ואם עמי למה אחי, אמר רבי אלעזר אמר להם דוד לישראל, אם אתם שומעים לי אחי אתם, ואם לאו עמי אתם ואני רודה אתכם במקל, ע"כ.

ונראה שגם כאן ביאור הדברים הוא כנ"ל, שמלבד שדוד היה לך, הלא היה ממוסרי התורה לישראל, וכמבואר ברמב"ם בהקדמתו ליד החזקה בשושלת הקבלה, וכמבואר בהרבה מקומות, וזהו שאמר דוד לישראל – אם אתם שומעים לי אחי אתם (על דרך זקנים שבדור יהיו עמך), ואם לאו (שאו תפקיד המלך לרדות את העם ולכפותם לדרך הישרה, וכמאמר הכתוב בשופטים כמה פעמים "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה"), עמי אתם והריני רודה אתכם במקל, על דרך דבר אחד לדור ולא שני דברים.

ובמועד קטן (דף טז:) אמרו: "ואלה שמות הגבורים אשר לדוד" וכו', ואלה שמות גבורותיו של דוד, בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב אלא על גבי קרקע, תחכמוני וכו' אמר לו הקב"ה הואיל והשכלת עצמך תהא כמוני, שאני גוזר גזירה ואתה מבטלה, הוא עדינו העצני, כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, וכשהיה יוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ, ע"כ.

והם הדברים הנ"ל, שבשעה שעסק דוד בתורה השפיל עצמו (ואין בזה סתירה לכבוד המלכות, וכדאמרו סוטה מא: לגבי אגריפס שבמקום כבוד התורה שרי, וע"ש בתוס' ד"ה מצוה ודוק), אולם כשהיה יוצא למלחמה ואז מילא את תפקידו כמלך היה מקשה כעץ, הוא עדינו העצני.